Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

25 ianuarie 2024*

„Trimitere preliminară – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 50 – Principiul *ne bis in idem* – Urmărire penală începută *in rem* – Ordonanță de clasare emisă de un procuror – Admisibilitatea unei urmăriri penale ulterioare începute *in personam* pentru aceleași fapte – Condiții care trebuie îndeplinite pentru a se putea considera că o persoană a făcut obiectul unei hotărâri judecătorești definitive – Cerința unei urmăriri penale aprofundate – Lipsa audierii unui eventual martor – Lipsa audierii persoanei în cauză în calitate de «suspect»”

În cauza C-58/22,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Curtea de Apel Craiova (România), prin decizia din 13 ianuarie 2022, primită de Curte la 28 ianuarie 2022, în procedura penală împotriva lui

NR,

cu participarea:

Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Craiova,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Arabadjiev, președinte de cameră, domnii T. von Danwitz, P. G. Xuereb (raportor) și A. Kumin și doamna I. Ziemele, judecători,

avocat general: domnul N. Emiliou,

grefier: doamna R. Șereș, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 22 martie 2023,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru guvernul român, de E. Gane, A. Rotăreanu și A. Wellman, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de I. Rogalski și M. Wasmeier, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 iunie 2023,

* Limba de procedură: româna.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) coroborat cu Decizia 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției (JO 2006, L 354, p. 56, Ediție specială, 11/vol. 51, p. 55).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri penale inițiate împotriva lui NR pentru săvârșirea infracțiunii de luare de mită.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

3 Intitulat „Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori”, articolul 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, are următorul cuprins:

„1. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat.

2. Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii și procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.

[…]”

Dreptul Uniunii

Decizia 2006/928

4 Decizia 2006/928 a fost adoptată în contextul aderării României la Uniunea Europeană la 1 ianuarie 2007.

5 Potrivit articolului 1 primul paragraf din această decizie:

„În fiecare an, până la 31 martie cel târziu, iar în primul an la 31 martie 2007, România prezintă Comisiei [Europene] un raport privind progresele realizate în vederea atingerii fiecăruia dintre obiectivele de referință enumerate în anexă.”

6 Anexa la decizia menționată prevede:

„Obiectivele de referință pe care România trebuie să le atingă, prevăzute la articolul 1:

1. Garantarea unui proces judiciar mai transparent și mai eficient totodată, în special prin consolidarea capacităților și a responsabilizării Consiliului Superior al Magistraturii. Raportarea și evaluarea impactului noilor coduri de procedură civilă și administrativă.

2. Înființarea, conform celor prevăzute, a unei agenții pentru integritate cu responsabilități în domeniul verificării patrimoniului, al incompatibilităților și al conflictelor de interese potențiale, precum și cu capacitatea de a adopta decizii obligatorii care să poată duce la aplicarea unor sancțiuni disuasive.

3. Continuarea, în baza progreselor realizate deja, a unor cercetări profesioniste și imparțiale cu privire la acuzațiile de corupție la nivel înalt.

4. Adoptarea unor măsuri suplimentare de prevenire și combatere a corupției, în special în cadrul administrației locale."

Decizia-cadru 2003/568/JAI

7 Articolul 2 din Decizia-cadru 2003/568/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003 privind combaterea corupției în sectorul privat (JO 2003, L 192, p. 54, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 122), intitulat „Corupția activă și pasivă din sectorul privat", prevede la alineatul (1) litera (b):

„Statele membre iau măsurile necesare pentru ca actele menționate în continuare, săvârșite cu intenție în cadrul activităților profesionale, să fie considerate infracțiuni:

[…]

(b) faptul că o persoană, în exercitarea unei funcții de conducere sau a unei activități, sub orice formă, pentru o entitate din sectorul privat, solicită sau primește, direct sau prin intermediul unui terț, un avantaj nemeritat de orice natură, pentru ea însăși sau pentru o terță persoană, sau faptul de a accepta promiterea unui asemenea avantaj cu scopul de a îndeplini sau de a se abține de la îndeplinirea unui act, cu încălcarea obligațiilor sale."

8 Potrivit articolului 4 din aceeași decizie-cadru, intitulat „Sancțiuni":

„(1) Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru ca faptele prevăzute la articolele 2 și 3 să fie pasibile de sancțiuni penale efective, proporționale și disuasive.

(2) Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru ca faptele prevăzute la articolul 2 să fie pasibile de o pedeapsă privativă de libertate, având o durată maximă de cel puțin 1 până la 3 ani.

(3) Fiecare stat membru ia măsurile necesare, în conformitate cu normele și principiile sale constituționale, pentru a garanta că o persoană fizică care, în cadrul unei activități profesionale specifice, a fost condamnată pentru o faptă prevăzută la articolul 2 să fie, după caz, cel puțin dacă a ocupat o funcție de conducere într-o întreprindere, decăzută temporar din dreptul de a exercita această activitate profesională sau una asemănătoare într-o poziție sau o funcție similară, dacă din

faptele constatate rezultă că ar exista riscul evident de a abuza de poziția sau de funcția sa prin corupție activă sau pasivă.”

Dreptul român

Codul penal

9 Articolul 207 din Codul penal, intitulat „Șantajul”, prevede la alineatul (1):

„Constrângerea unei persoane să dea, să facă, să nu facă sau să sufere ceva, în scopul de a dobândi în mod injust un folos […], pentru sine ori pentru altul, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.”

10 Articolul 289 din acest cod, intitulat „Luarea de mită”, prevede:

„(1) Fapta funcționarului public care, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică ori de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

[…]”

11 Articolul 308 din codul menționat, intitulat „Infracțiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane”, are următorul cuprins:

„(1) Dispozițiile articolelor 289-292, 295, 297-300 și articolului 304 privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice prevăzute la articolul 175 alineatul (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice.

[…]”

Codul de procedură penală

12 Articolul 6 din Codul de procedură penală, intitulat „*Ne bis in idem*”, prevede:

„Nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică.”

13 Articolul 335 din acest cod, intitulat „Reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale”, prevede:

„(1) Dacă procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată, ulterior, că nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea, infirmă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale. Dispozițiile articolului 317 se aplică în mod corespunzător.

(2) În cazul în care au apărut fapte sau împrejurări noi din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea, procurorul revocă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale.

[…]

(4) Redeschiderea urmăririi penale este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, în termen de cel mult 3 zile, sub sancțiunea nulității. Judecătorul de cameră preliminară hotărăște prin încheiere motivată, în camera de consiliu, cu citarea suspectului sau, după caz, a inculpatului și cu participarea procurorului, asupra legalității și temeiniciei ordonanței prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale. Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea cererii de confirmare.

(4^1) Judecătorul de cameră preliminară, soluționând cererea de confirmare, verifică legalitatea și temeinicia ordonanței prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul de urmărire penală și a oricăror înscrisuri noi prezentate. Încheierea judecătorului de cameră preliminară este definitivă.

[…]”

Legea nr. 78/2000

14 Articolul 6 din Legea nr. 78 din 8 mai 2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (*Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 219 din 18 mai 2000), în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal, prevede:

„Infracțiunile de luare de mită, prevăzută la articolul 289 din Codul penal, dare de mită, prevăzută la articolul 290 din Codul penal, trafic de influență, prevăzută la articolul 291 din Codul penal, și cumpărare de influență, prevăzută la articolul 292 din Codul penal, se pedepsesc potrivit prevederilor acelor texte de lege. Dispozițiile articolului 308 din Codul penal se aplică în mod corespunzător.”

Procedura principală și întrebarea preliminară

15 GL, HS, JK, MT și PB (denumiți în continuare „petenții din litigiul principal”) sunt angajați ai societății cooperative BX. La 12 februarie 2014, printr-o hotărâre a adunării generale a membrilor acestei societăți, președinta acesteia din urmă, NR, a fost revocată din funcție.

16 Hotărârea respectivă a făcut obiectul unei acțiuni în anulare formulate de NR, în cadrul căreia aceasta a fost reprezentată de un avocat față de care se angajase să îi plătească suma de 4 400 de euro reprezentând „onorariu de succes”. Întrucât această acțiune a fost admisă, NR a fost repusă în funcția de președintă a societății menționate.

17 La 30 aprilie 2015 a avut loc o ședință a societății cooperative BX, la care au participat NR, petenții din litigiul principal, precum și alți membri ai consiliului de administrație al acestei societăți, și anume AX, BD, CH, FX și LM. Discuțiile care au avut loc în cadrul acestei ședințe au făcut obiectul unei înregistrări audio efectuate de unul dintre acești petenți.

18 Potrivit Curții de Apel Craiova (România), care este instanța de trimitere, în ședința respectivă, NR ar fi solicitat petenților din litigiul principal să plătească, având în vedere că se aflau la originea hotărârii de revocare a acesteia din funcția de președintă a societății menționate, cuantumul onorariului menționat la punctul 16 din prezenta hotărâre, sub sancțiunea desfacerii contractelor lor de muncă, precum și „în schimbul reluării unui climat de bună înțelegere și de colaborare la locul de muncă". Întrucât cererea sa nu a fost satisfăcută, NR a emis și a semnat decizii de desfacere a acestor contracte.

19 Ulterior, GL, HS, JK, MT și PB au formulat două plângeri penale împotriva lui NR, prima la 8 iunie 2015, la Inspectoratul de Poliție al Județului Olt (România), iar a doua la 26 iunie 2015, la Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Craiova (România), pentru săvârșirea infracțiunilor de șantaj, abuz în serviciu și luare de mită, în temeiul articolelor 207, 297 și, respectiv, 289 din Codul penal coroborat cu articolul 308 din acest cod.

20 Pe de o parte, plângerea formulată la Inspectoratul de Poliție al Județului Olt a fost înregistrată pe rolul Parchetului de pe lângă Tribunalul Olt (România) la 5 februarie 2016, cu numărul 47/P/2016.

21 Pe de altă parte, plângerea formulată la Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Craiova a fost înaintată Parchetului de pe lângă Judecătoria Slatina (România), pentru motivul că această plângere conținea indicii privind o infracțiune de șantaj care intră în competența materială a acestui parchet. Respectiva plângere a fost înregistrată pe rolul parchetului menționat la 11 februarie 2016, cu numărul 673/P/2016.

Cu privire la măsurile luate în dosarul 673/P/2016

22 Prin ordonanța din 14 martie 2016, Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina a dispus începerea urmăririi penale *in rem* cu privire la infracțiunea de șantaj, prevăzută la articolul 207 din Codul penal.

23 După ce a procedat la audierea lui NR, precum și a petenților din litigiul principal, organul de poliție însărcinat cu ancheta a întocmit un referat cu propunere de clasare a cauzei 673/P/2016. Potrivit acestui organ, întrucât cuantumul onorariului menționat la punctul 16 din prezenta hotărâre nu fusese solicitat de NR pentru sine, ci pentru avocatul său, ar fi fost necesar să se considere că ea nu a săvârșit nicio infracțiune de șantaj, în temeiul articolului 207 din Codul penal.

24 Prin ordonanța din 27 septembrie 2016, procurorul de caz în dosarul 673/P/2016 a emis, întemeindu-se pe referatul menționat la punctul anterior, o ordonanță de clasare a acestei cauze (denumită în continuare „ordonanța de clasare în discuție").

25 Petenții din litigiul principal nu au contestat respectiva ordonanță.

26 Prin ordonanța din 21 octombrie 2016, prim-procurorul Parchetului de pe lângă Judecătoria Slatina a infirmat ordonanța de clasare în discuție și a dispus redeschiderea urmăririi penale împotriva lui NR sub aspectul săvârșirii infracțiunii de șantaj. Potrivit acestui procuror, întrucât aceeași situație de fapt făcea obiectul unei anchete penale în dosarul 47/P/2016, iar această anchetă se afla într-o fază avansată, buna înfăptuire a justiției ar fi impus declinarea dosarului 673/P/2016 la Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt, în vederea reunirii lui la dosarul 47/P/2016.

27 Prin încheierea din 21 noiembrie 2016, judecătorul de cameră preliminară al Judecătoriei Slatina (România), învestit cu cererea de confirmare a acestei redeschideri, a respins-o pentru motivul că justificarea invocată de prim-procurorul respectiv nu îndeplinea condițiile referitoare la redeschiderea unei urmăriri penale, prevăzute la articolul 335 din Codul de procedură penală. Potrivit instanței de trimitere, ordonanța de clasare în discuție ar fi rămas astfel definitivă.

Cu privire la măsurile luate în dosarul 47/P/2016

28 Prin ordonanța din 9 februarie 2016, Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt a dispus începerea urmăririi penale față de NR, pe care, prin rechizitoriul din 31 ianuarie 2017, a trimis-o în judecată în fața Tribunalului Olt (România) pentru săvârșirea infracțiunii de luare de mită, în temeiul articolului 289 din Codul penal coroborat cu articolul 308 alineatul (1) din acest cod și cu articolul 6 din Legea nr. 78/2000.

29 Prin încheierea din 10 aprilie 2017, judecătorul de cameră preliminară al Tribunalului Olt a constatat legalitatea sesizării acestei instanțe și a dispus începerea judecății cauzei privind-o pe NR. În ceea ce privește argumentația acesteia din urmă referitoare la o pretinsă încălcare a principiului *ne bis in idem*, întemeiată pe faptul că aceleași fapte făcuseră deja obiectul unei proceduri penale în dosarul 673/P/2016 și că în acest dosar fusese adoptată o decizie definitivă, judecătorul de cameră preliminară menționat a considerat în esență că aplicarea principiului *ne bis in idem* excedează competenței judecătorului de cameră preliminară și că, prin urmare, criticile întemeiate pe o pretinsă încălcare a acestui principiu nu puteau fi examinate decât în cadrul cercetării judecătorești asupra fondului cauzei respective.

30 Prin sentința penală din 19 noiembrie 2018, Tribunalul Olt a respins ca nefondată argumentația lui NR referitoare la o pretinsă încălcare a principiului *ne bis in idem*, pentru motivul că ordonanța de clasare în discuție nu putea fi calificată drept decizie definitivă care să atragă aplicabilitatea acestui principiu, întrucât emiterea acestei ordonanțe nu fusese precedată de o urmărire penală aprofundată pe fondul cauzei.

31 Pe de altă parte, Tribunalul Olt a considerat că, în cadrul dosarului 673/P/2016, în măsura în care urmărirea penală fusese începută *in rem* pe motiv că nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea de șantaj imputată, răspunderea penală a lui NR nu fusese examinată. Prin urmare, începerea urmăririi penale *in personam* împotriva lui NR în dosarul 47/P/2016 nu ar fi constituit o repetare a procedurii penale, astfel încât principiul *ne bis in idem* nu ar fi fost aplicabil.

32 Având în vedere aceste elemente și considerând că din probele administrate în cadrul acestui din urmă dosar ar reieși fără echivoc că NR le solicitase petenților din litigiul principal să plătească cuantumul onorariului menționat la punctul 16 din prezenta hotărâre, Tribunalul Olt a condamnat-o pe aceasta la pedeapsa de 1 an și 4 luni de închisoare și la pedeapsa complementară constând în interzicerea, pentru aceeași durată, a dreptului de a ocupa o funcție publică ori de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia săvârșise faptele imputate.

33 Prin decizia penală nr. 1207 din 20 octombrie 2020, Curtea de Apel Craiova a admis apelul formulat de NR împotriva sentinței penale menționate la punctul 30 din prezenta hotărâre. Această instanță a considerat că principiul *ne bis in idem* fusese încălcat, dat fiind că decizia de începere a urmăririi penale în dosarul 47/P/2016 privea aceeași persoană și aceleași fapte precum cele în discuție în dosarul 673/P/2016. În plus, plângerile aflate la originea acestor două cauze ar fi avut conținut identic, iar probele administrate ar fi fost similare, dosarul 673/P/2016 fiind finalizat în mod definitiv întrucât ordonanța de clasare în discuție rămăsese definitivă ca urmare a

respingerii de către judecătorul de cameră preliminară al Judecătoriei Slatina a cererii de confirmare a redeschiderii urmăririi penale. Prin urmare, Curtea de Apel Craiova a anulat această sentință penală și a dispus încetarea procesului penal aferent dosarului 47/P/2016.

34 Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova a formulat recurs în casație împotriva acestei decizii penale nr. 1207/2020 la Înalta Curte de Casație și Justiție (România).

35 Prin decizia penală din 21 septembrie 2021, această din urmă instanță a admis recursul în casație, a casat decizia penală atacată și a trimis cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Craiova, pentru motivul în esență că aceasta concluzionase în mod eronat în sensul aplicabilității principiului *ne bis in idem* și, prin urmare, în sensul încetării procesului penal aferent dosarului 47/P/2016. Înalta Curte de Casație și Justiție, după ce a constatat că, prin ordonanța de clasare în discuție, cauza având ca obiect plângerea formulată de petenții din litigiul principal împotriva lui NR sub aspectul săvârșirii infracțiunii de șantaj fusese clasată, a apreciat că, din moment ce această ordonanță nu fusese precedată de nicio apreciere efectuată asupra fondului cauzei 673/P/2016 și nu fusese motivată în mod corespunzător, nu se poate considera că ea a determinat stingerea acțiunii penale.

36 În cadrul acestei rejudecări, instanța de trimitere ridică problema interpretării care trebuie dată principiului *ne bis in idem*, în sensul articolului 50 din cartă, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal. Ea precizează că, la fel ca în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393), în speță, articolul 50 din cartă este aplicabil întrucât reglementarea națională în discuție în litigiul principal urmărește realizarea obiectivelor de referință enunțate în anexa la Decizia 2006/928, mai precis primul dintre aceste obiective.

37 În aceste condiții, Curtea de Apel Craiova a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Principiul *[ne] bis in idem*, așa cum este garantat de articolul 50 din [cartă], coroborat cu obligațiile care revin României în vederea atingerii obiectivelor prevăzute în [anexa la] Decizia [2006/928] trebuie să fie interpretat în sensul că o soluție de clasare, emisă de parchet după administrarea probelor esențiale în cauza respectivă, împiedică o altă urmărire penală pentru aceeași faptă, chiar având altă încadrare juridică, împotriva aceleiași persoane, având în vedere că soluția este definitivă, cu excepția cazurilor în care se constată că nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea ori au apărut fapte sau împrejurări noi din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea?”

Cu privire la competența Curții

38 Guvernul român consideră că cererea de decizie preliminară trebuie respinsă ca inadmisibilă, întrucât articolul 50 din cartă nu ar fi aplicabil în speță deoarece nu există o situație de punere în aplicare a dreptului Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă. Astfel, potrivit acestui guvern, instanța de trimitere s-ar fi întemeiat în mod eronat pe obiectivele de referință care figurează în anexa la Decizia 2006/928, precum și pe punctele 158, 159 și 172 din Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393), pentru a justifica aplicabilitatea cartei, în condițiile în care aceste obiective de referință ar fi fost definite ca urmare a deficiențelor

„constatate” de Comisie înainte de aderarea României la Uniune, printre altele în domeniile justiției și luptei împotriva corupției. În aceste condiții, ar fi necesar să se considere, având în vedere în special jurisprudența rezultată din Hotărârea din 19 noiembrie 2019, TSN și AKT (C-609/17 și C-610/17, EU:C:2019:981, punctul 53 și jurisprudența citată), că aspectul legat de protecția principiului *ne bis in idem* nu intră în domeniul de aplicare al cartei, astfel încât situația în discuție în litigiul principal nu poate fi apreciată în raport cu dispozițiile cartei, în special cu articolul 50 din aceasta.

39 În ceea ce privește argumentația guvernului român vizată la punctul anterior din prezenta hotărâre, care privește în realitate competența Curții de a se pronunța asupra prezentei cauze, trebuie amintit că din cuprinsul articolului 19 alineatul (3) litera (b) TUE și al articolului 267 primul paragraf TFUE rezultă că Curtea este competentă să se pronunțe cu titlu preliminar cu privire la interpretarea dreptului Uniunii sau cu privire la validitatea actelor adoptate de instituțiile Uniunii.

40 În această privință, trebuie amintit de asemenea că domeniul de aplicare al cartei, referitor la acțiunea statelor membre, este definit la articolul 51 alineatul (1) din aceasta, potrivit căruia dispozițiile cartei se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii, respectiva dispoziție confirmând jurisprudența constantă a Curții potrivit căreia drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii au vocația de a fi aplicate în toate situațiile reglementate de dreptul Uniunii, însă nu în afara unor asemenea situații. Atunci când, în schimb, o situație juridică nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, Curtea nu este competentă să o examineze, iar dispozițiile eventual invocate ale cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul acestei competențe (Hotărârea din 14 septembrie 2023, Volkswagen Group Italia și Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, punctul 36, precum și jurisprudența citată).

41 În speță, din indicațiile care figurează în cererea de decizie preliminară reiese că instanța de trimitere este sesizată cu rejudecarea apelului formulat împotriva sentinței penale a Tribunalului Olt din 19 noiembrie 2018, menționat la punctul 30 din prezenta hotărâre, prin care NR a fost condamnată pentru luare de mită în temeiul articolului 289 din Codul penal coroborat cu articolul 308 alineatul (1) din acest cod și cu articolul 6 din Legea nr. 78/2000. Or, astfel cum a confirmat guvernul român în ședință, aceste dispoziții naționale asigură transpunerea Deciziei-cadru 2003/568 în ordinea juridică română, mai precis a articolelor 2 și 4 din aceasta.

42 În aceste condiții și chiar fără a fi necesară pronunțarea cu privire la eventuala pertinență a obiectivelor de referință menționate în anexa la Decizia 2006/928, condiția de punere în aplicare a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă este îndeplinită în speță. În consecință, carta are vocația de a se aplica procedurii principale.

43 Prin urmare, Curtea este competentă să răspundă la întrebarea adresată.

Cu privire la întrebarea preliminară

44 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite prin articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să

soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 septembrie 2023, Juan, C-164/22, EU:C:2023:684, punctul 24 și jurisprudența citată).

45 Având în vedere motivele care reies din cererea de decizie preliminară, pentru a da un răspuns util instanței de trimitere, este necesar să se considere că, prin intermediul întrebării formulate, această instanță solicită în esență să se stabilească dacă principiul *ne bis in idem* consacrat la articolul 50 din cartă trebuie interpretat în sensul că o persoană poate fi considerată ca fiind achitată definitiv, în sensul acestui articol 50, drept consecință a unei ordonanțe de clasare emise de un parchet, în lipsa examinării situației juridice a acestei persoane ca persoană răspunzătoare din punct de vedere penal pentru faptele care constituie infracțiunea urmărită.

46 Articolul 50 din cartă prevede că „[n]imeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea”. Astfel, principiul *ne bis in idem* interzice cumulul atât de procese penale, cât și de sancțiuni de natură penală, în sensul acestui articol, pentru aceleași fapte și împotriva aceleiași persoane (Hotărârea din 22 martie 2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, punctul 24 și jurisprudența citată).

47 Aplicarea acestui principiu este supusă unei duble condiții, și anume, pe de o parte, să existe o decizie anterioară definitivă (condiția „*bis*”) și, pe de altă parte, ca aceleași fapte să fie vizate de decizia anterioară și de procedurile sau de deciziile ulterioare (condiția „*idem*”) (Hotărârea din 22 martie 2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, punctul 28).

Cu privire la condiția „bis”

48 În ceea ce privește condiția „*bis*”, pentru a se putea considera că o persoană a făcut obiectul unei „hotărâri judecătorești definitive” pentru faptele care îi sunt imputate, în sensul articolului 50 din cartă, trebuie, în primul rând, ca acțiunea penală să fi fost stinsă în mod definitiv, în conformitate cu dreptul național. Astfel, o decizie care nu stinge definitiv acțiunea penală la nivel național nu poate avea, în principiu, efectul de a constitui un impediment procedural în calea unei eventuale începeri sau continuări a urmăririi penale pentru aceleași fapte împotriva acestei persoane (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, punctele 34 și 35, precum și jurisprudența citată).

49 Trebuie amintit, în plus, că Curtea a statuat deja că împrejurarea că o decizie a fost adoptată de un parchet nu este determinantă pentru a se aprecia dacă această decizie stinge în mod definitiv acțiunea penală. Astfel, articolul 50 din cartă se aplică în egală măsură deciziilor emise de o autoritate chemată să participe la administrarea justiției penale în ordinea juridică națională în cauză, precum un parchet, prin care se pune capăt în mod definitiv urmăririi penale, deși asemenea decizii sunt adoptate fără implicarea unei instanțe și nu iau forma unei hotărâri judecătorești (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, punctele 38 și 39, precum și jurisprudența citată).

50 În speță, după cum reiese din cuprinsul punctelor 25 și 27 din prezenta hotărâre, pe de o parte, petenții din litigiul principal nu s-au prevalat de căile de atac disponibile în dreptul român pentru a contesta ordonanța de clasare în discuție și, pe de altă parte, prin încheierea judecătorului de cameră preliminară al Judecătoriei Slatina din 21 noiembrie 2016, cererea de confirmare a redeschiderii urmăririi penale împotriva lui NR pentru infracțiunea de șantaj dispuse de prim-procurorul Parchetului de pe lângă Judecătoria Slatina a fost respinsă.

51 Prin urmare, se pare că acțiunea penală a fost stinsă în mod definitiv și că ordonanța de clasare în discuție a rămas definitivă, sub rezerva verificărilor pe care trebuie să le efectueze instanța de trimitere.

52 În al doilea rând, instanța de trimitere va trebui, pentru a stabili dacă NR poate fi considerată ca fiind achitată definitiv prin ordonanța de clasare în discuție, să se asigure că aceasta a fost adoptată în urma unei aprecieri efectuate asupra fondului, iar nu din simple motive procedurale. Astfel, după cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 100 din concluzii, condiția referitoare la aprecierea pe fond a dosarului 673/P/2016 nu poate fi considerată îndeplinită de această ordonanță decât în măsura în care aceasta din urmă conține o apreciere privind elemente materiale ale pretinsei infracțiuni, cum ar fi printre altele analiza răspunderii penale a lui NR, în calitate de presupus autor al respectivei infracțiuni.

53 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, pentru a se putea considera că o persoană a făcut obiectul unei „hotărâri judecătorești definitive” pentru faptele care îi sunt imputate, în sensul articolului 50 din cartă, trebuie să fie cert că această hotărâre a fost pronunțată în urma unei aprecieri asupra fondului cauzei respective (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 septembrie 2023, Bezirkshauptmannschaft Feldkirch, C-55/22, EU:C:2023:670, punctul 49 și jurisprudența citată).

54 Această interpretare este confirmată, pe de o parte, de modul de redactare a acestui articol 50, întrucât noțiunile de „condamnare” și de „achitare” la care se referă această dispoziție implică în mod necesar ca răspunderea penală a persoanei în cauză să fi fost examinată și să fi fost adoptată o decizie în această privință [Hotărârea din 16 decembrie 2021, AB și alții (Revocarea unei amnistii), C-203/20, EU:C:2021:1016, punctul 57].

55 Pe de altă parte, interpretarea menționată este conformă cu obiectivul legitim de a se evita impunitatea persoanelor care au săvârșit o infracțiune, obiectiv care se înscrie în contextul spațiului de libertate, securitate și justiție, fără frontiere interne, în interiorul căruia este asigurată libera circulație a persoanelor, prevăzut la articolul 3 alineatul (2) TUE [Hotărârea din 16 decembrie 2021, AB și alții (Revocarea unei amnistii), C-203/20, EU:C:2021:1016, punctul 58 și jurisprudența citată].

56 Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, constatarea existenței unei aprecieri efectuate asupra fondului unei cauze, în special asupra vinovăției sau nevinovăției persoanei în cauză, poate fi susținută de stadiul procedurii în această cauză. Astfel, în cazul în care urmărirea penală a fost începută cu incriminarea persoanei în cauză, victima a fost audiată, iar probele au fost strânse și examinate de autoritatea competentă și a fost adoptată o decizie motivată întemeiată pe aceste probe, ne aflăm în prezența unor factori de natură să conducă la constatarea că s-a efectuat o apreciere asupra fondului cauzei (a se vedea în acest sens Curtea EDO, Hotărârea din 8 iulie 2019, Mihalache împotriva României, CE:ECHR:2019:0708JUD005401210, § 98).

57 Pentru ca o asemenea examinare asupra fondului cauzei să poată fi considerată ca fiind efectuată de autoritatea chemată să se pronunțe, această autoritate trebuie să fi studiat sau să fi evaluat probele depuse la dosar și să fi efectuat o apreciere a participării persoanei în cauză la unul sau la toate evenimentele care au condus la sesizarea organelor de cercetare, pentru a se determina dacă s-a stabilit răspunderea „penală” a acestei persoane (a se vedea în acest sens Curtea EDO, Hotărârea din 8 iulie 2019, Mihalache împotriva României, CE:ECHR:2019:0708JUD005401210, § 97 și jurisprudența citată).

58 Reiese din această jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului că, atunci când o sancțiune a fost pronunțată de autoritatea competentă drept consecință a comportamentului imputat persoanei interesate, se poate considera în mod rezonabil că autoritatea competentă a efectuat în prealabil o apreciere asupra împrejurărilor cauzei și asupra caracterului ilicit al comportamentului persoanei interesate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 martie 2023, Dual Prod, C-412/21, EU:C:2023:234, punctul 57 și jurisprudența citată).

59 În plus, reiese din jurisprudența Curții că o decizie a autorităților judiciare ale unui stat membru prin care un inculpat a fost achitat definitiv pentru insuficiența probelor trebuie considerată ca fiind întemeiată pe o apreciere efectuată asupra fondului cauzei respective (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 septembrie 2006, Van Straaten, C-150/05, EU:C:2006:614, punctele 60 și 61).

60 Curtea a declarat de asemenea că o ordonanță de netrimitere în judecată pentru motivul că nu există suficiente probe, pronunțată în urma unei anchete în cursul căreia au fost adunate și examinate diverse mijloace de probă, trebuie să fie considerată că a făcut obiectul unei aprecieri efectuate asupra fondului cauzei respective, întrucât cuprinde o decizie definitivă cu privire la caracterul insuficient al acestor probe și exclude orice posibilitate ca dosarul să fie redeschis pe baza aceleiași serii de indicii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 iunie 2014, M, C-398/12, EU:C:2014:1057, punctele 17 și 30, precum și jurisprudența citată).

61 În această privință, trebuie amintit că, așa cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 64 din concluzii, Curtea a precizat că, atunci când o decizie este întemeiată pe inexistența sau insuficiența probelor, pentru a se putea constata că această decizie are la bază o apreciere efectuată asupra fondului cauzei respective, mai este necesar și ca adoptarea deciziei menționate să fi fost precedată de o urmărire penală aprofundată.

62 Astfel, în lipsa unei asemenea urmăriri penale aprofundate, în cadrul căreia să fi fost adunate și examinate diferitele elemente de probă existente, nu se poate considera că o decizie prin care se dispune încetarea urmăririi penale a fost precedată de o apreciere efectuată asupra fondului cauzei respective. Curtea a considerat în special că absența audierii victimei și a unui eventual martor constituie un indiciu al lipsei unei asemenea urmăriri penale aprofundate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 iunie 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, punctele 48, 53 și 54).

63 În speță, din indicațiile care figurează în cererea de decizie preliminară reiese că, pentru a adopta ordonanța de clasare în discuție, procurorul s-a întemeiat pe un referat anexat la această ordonanță, întocmit de organul de poliție care îi audiase pe NR și pe petenții din litigiul principal și care primise printre altele un CD care conținea înregistrarea audio a ședinței adunării generale a societății cooperative BX din 30 aprilie 2015. Aceste elemente par să indice că au fost adunate și examinate diverse mijloace de probă în cursul anchetei, cu privire la care a fost efectuată o apreciere pe fond. Totuși, absența audierii lui AX, a lui BD, a lui CH, a lui FX și a lui LM, care au participat de asemenea la această ședință, ar putea constitui un indiciu al neexaminării situației juridice a lui NR în calitate de persoană răspunzătoare din punct de vedere penal pentru faptele constitutive ale infracțiunii urmărite.

64 În aceste condiții, revine instanței de trimitere sarcina de a se asigura că ordonanța de clasare în discuție a fost precedată de o apreciere efectuată asupra fondului dosarului 673/P/2016 și că ea nu a fost adoptată pe baza unor simple motive procedurale.

Cu privire la condiția „idem”

65 În ceea ce privește condiția „*idem*”, rezultă chiar din modul de redactare a articolului 50 din cartă că acesta interzice judecarea sau condamnarea penală a aceleiași persoane mai mult de o dată pentru aceeași infracțiune [Hotărârea din 23 martie 2023, Generalstaatsanwaltschaft Bamberg (Excepție de la principiul *ne bis in idem*), C-365/21, EU:C:2023:236, punctul 34 și jurisprudența citată].

66 Pronunțarea unei „hotărâri judecătorești definitive” în sensul articolului 50 din cartă presupune existența unei proceduri anterioare începute împotriva persoanei în cauză. În această privință, Curtea a precizat deja că principiul *ne bis in idem* nu se aplică decât persoanelor care au fost judecate definitiv într-un stat membru [a se vedea în acest sens prin analogie Hotărârea din 25 iulie 2018, AY (Mandat de arestare – Martor), C-268/17, EU:C:2018:602, punctele 43 și 44, precum și jurisprudența citată].

67 În plus, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe consacrate a Curții, criteriul pertinent pentru a aprecia existența aceleiași infracțiuni, în sensul articolului 50 din cartă, este cel al identității faptelor materiale, înțeles ca existența unui ansamblu de împrejurări concrete indisolubil legate între ele care au condus la achitarea sau la condamnarea definitivă a persoanei în cauză. Astfel, acest articol interzice aplicarea mai multor sancțiuni de natură penală pentru fapte identice la capătul a diferite proceduri desfășurate în acest scop (Hotărârea din 12 octombrie 2023, INTER CONSULTING, C-726/21, EU:C:2023:764, punctul 72 și jurisprudența citată).

68 De asemenea, din jurisprudența Curții reiese că, pentru constatarea existenței aceleiași infracțiuni, calificarea juridică a faptelor în dreptul național și interesul juridic protejat nu sunt relevante, întrucât întinderea protecției conferite de articolul 50 din cartă nu poate varia de la un stat membru la altul (Hotărârea din 12 octombrie 2023, INTER CONSULTING, C-726/21, EU:C:2023:764, punctul 73 și jurisprudența citată).

69 În speță, din explicațiile furnizate de instanța de trimitere reiese că, deși în dosarul 47/P/2016 a fost începută urmărirea penală împotriva lui NR *in personam* pentru infracțiunea de luare de mită, în dosarul 673/P/2016 urmărirea penală a fost începută *in rem* pentru infracțiunea de șantaj.

70 Trebuie precizat de la bun început că, având în vedere jurisprudența amintită la punctul 68 din prezenta hotărâre și în măsura în care s-a stabilit că aceste două dosare priveau fapte identice, împrejurarea că urmăririle penale începute în cauzele menționate priveau infracțiuni diferite este lipsită de relevanță în vederea aprecierii existenței aceleiași „infracțiuni”, în sensul articolului 50 din cartă.

71 În schimb, împrejurarea potrivit căreia urmărirea penală în dosarul 673/P/2016, în care s-a emis ordonanța de clasare în discuție, fusese începută *in rem* nu poate fi considerată ca lipsită de relevanță în scopul acestei aprecieri, din moment ce din explicațiile furnizate de guvernul român în ședință rezultă că NR nu ar fi dobândit în mod oficial calitatea de suspect în dosarul 673/P/2016 și nu ar fi fost audiată decât în calitate de martor.

72 Acest guvern pare astfel să aibă în vedere condiția referitoare la identitatea de persoane care, potrivit indicațiilor care figurează în cererea de decizie preliminară, nu a fost contestată nici de instanța de trimitere, nici de Înalta Curte de Casație și Justiție în decizia penală din 21 septembrie 2021.

73 În această privință, astfel cum a arătat în esență domnul avocat general la punctele 94 și 95 din concluzii și după cum reiese din jurisprudența citată la punctele 54, 56 și 57 din prezenta hotărâre, nu se poate considera că o persoană a făcut obiectul unei „hotărâri judecătorești definitive” decât dacă reiese în mod clar din decizia adoptată că, în cursul anchetei care a precedat această decizie, indiferent dacă respectiva anchetă a fost efectuată *in rem* sau *in personam* în temeiul dreptului național, situația sa juridică în calitate de persoană răspunzătoare din punct de vedere penal pentru faptele care constituie infracțiunile urmărite a fost examinată și, în cazul unei ordonanțe de clasare emise de un parchet, a fost înlăturată.

74 Dacă nu aceasta ar fi situația, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere, ordonanța de clasare în discuție nu poate avea efectul de a constitui un impediment în calea începerii unei noi urmăriri penale împotriva lui NR pentru aceleași fapte.

75 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată că principiul *ne bis in idem* consacrat la articolul 50 din cartă trebuie interpretat în sensul că o persoană nu poate fi considerată ca fiind achitată definitiv, în sensul acestui articol 50, drept consecință a unei ordonanțe de clasare emise de un parchet, în lipsa examinării situației juridice a acestei persoane ca persoană răspunzătoare din punct de vedere penal pentru faptele care constituie infracțiunea urmărită.

Cu privire la cheltuielile de judecată

76 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Principiul *ne bis in idem* consacrat la articolul 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretat în sensul că

o persoană nu poate fi considerată ca fiind achitată definitiv, în sensul acestui articol 50, drept consecință a unei ordonanțe de clasare emise de un parchet, în lipsa examinării situației juridice a acestei persoane ca persoană răspunzătoare din punct de vedere penal pentru faptele care constituie infracțiunea urmărită.

Semnături